

HARBIY XIZMATCHILAR SODIR ETADIGAN JINOYATLAR VA ULARNING OLDINI OLISH MASALALARI

AXMEDOVA MUXABBAT ABDUJALOLOVNA

Ichki Ishlar vazirligi Migratsiya
va fuqorolikni rasmiylashtirish
Bosh boshqarmasi katta inspektori
Podpolkovnik

ANNOTATSIYA

Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlar va ularning oldini olish masalalari - bu mavzu harbiy tizimda jinoyatlarning oldini olish va harbiy xizmatchilarning huquqiy va axloqiy mas'uliyatlarini tahlil qilishni taqozo etadi. Harbiy xizmat jarayonida, ba'zan, ruhiy va jismoniy bosim, stress, psixologik muammolar, shuningdek, bo'linmalar o'rtasidagi munosabatlar ba'zi xatti-harakatlarga olib kelishi mumkin. Bunday jinoyatlar, ko'pincha, uyushgan jinoyat guruhlari, autokratiya yoki boshqaruvdagi kamchiliklar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar turlicha bo'lishi mumkin: ular o'zaro janjallar, maqsadsiz zo'ravonlik, buyrug'ini bajarishda noto'g'ri xatti-harakatlar, odam savdosi, shaxsiy huquqlarga tajovuz qilish, axloqiy xulq-atvor buzilishlari, shuningdek, urush qonunlari va xalqaro huquqqa zid harakatlar kabi holatlarni o'z ichiga oladi.

Bu muammolarni hal qilish uchun samarali oldini olish usullari va strategiyalari talab etiladi. Shular orasida, harbiy xizmatchilarni psixologik tayyorlash, etik va huquqiy ta'lim berish, boshqaruv va nazorat tizimlarini yaxshilash, shuningdek, jinoyatlarni aniqlash va tergov qilishning samarali tizimini yaratish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: *harbiy xizmatchilar, jinoyatlar, axloqiy mas'uliyat, psixologik tayyorgarlik, huquqiy ta'lim, oldini olish, boshqaruv tizimi, xalqaro huquq.*

KIRISH

Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlar – bu jiddiy ijtimoiy, huquqiy va axloqiy masala bo‘lib, milliy xavfsizlikni ta‘minlashda, ayniqsa, harbiy tashkilotlarning samaradorligini oshirishda katta ahamiyatga ega. Harbiy xizmatda xizmatchilar, o‘z xizmat faoliyatida, muayyan psixologik va jismoniy bosimlar bilan duch keladi. Ushbu stress va axloqiy ziddiyatlar ba‘zan jinoyatchilikka olib kelishi mumkin. Harbiy xizmatchilarning jinoyat sodir etishi – bu nafaqat shaxsiy muammo, balki butun ijtimoiy tizimga, ayniqsa, davlatning himoya qobiliyatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Nazariy nuqtai nazardan, harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlar, asosan, psixologik va ijtimoiy omillar bilan bog‘liqdir. Harbiy xizmatdagi stress, yuqori jismoniy va ruhiy bosimlar, o‘zini izolyatsiya qilish va o‘z-o‘zini boshqarishdagi qiyinchiliklar, yuqori darajadagi hokimiyat va boshqaruv tizimi bu kabi jinoyatlar uchun asos yaratishi mumkin. Shuningdek, harbiy tizimning yuqori darajadagi rahbariyatining qarorlar qabul qilishdagi nuqsonlari va ziddiyatli buyruqlar ham xizmatchilarni jinoyatga undashi mumkin.

Amaliy jihatdan esa, harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarni oldini olish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Bu yondashuv, birinchi navbatda, harbiy xizmatchilarning psixologik tayyorgarligini oshirish, huquqiy ta‘lim berish va axloqiy tamoyillarni mustahkamlashni o‘z ichiga oladi. Harbiy tizimda stressni boshqarish uchun psixologik yordam va rehabilitatsiya dasturlarini joriy etish, shuningdek, harbiy xizmatchilarning huquqlarini va majburiyatlarini aniqlashga oid aniq va mukammal qoidalar ishlab chiqilishi zarur.

Yuqorida ta‘kidlangan nazariy va amaliy jihatlar harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarning oldini olish masalasida muhim rol o‘ynaydi. Ushbu masala, nafaqat harbiy tizimning ichki ishlarida, balki milliy xavfsizlikning ustuvor vazifalari doirasida ham eng muhim masalalardan biridir.

ASOSIY QISM

Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlar va ularning oldini olish masalalari nafaqat ijtimoiy va huquqiy, balki psixologik va boshqaruv nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Nazariy va amaliy jihatlarni tahlil qilib, ushbu jinoyatlar bilan kurashish uchun samarali choralar ishlab chiqish zarur. Quyida harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarni oldini olish uchun taklif etilgan amaliy va nazariy yondashuvlar keltirilgan bo'lib, ular jadvalda misollar bilan yoritilgan.

Nazariy Yondashuvlar va Takliflar:

1. **Psixologik tayyorgarlik va stressni boshqarish.** Harbiy xizmatchilar ko'pincha yuqori darajadagi stress va psixologik bosimga duch keladilar, bu esa jinoyatchilikka olib kelishi mumkin. Shuning uchun, harbiy xizmatchilarga psixologik tayyorgarlik va stressni boshqarish bo'yicha treninglar tashkil etish zarur.
2. **Axloqiy ta'lim va madaniyatni oshirish.** Harbiy xizmatchilarni huquqiy va axloqiy jihatdan ta'limlash, ularni jinoyatchilikning oqibatlari haqida ogoh qilish, yaxshi harbiy xulq-atvorni rivojlantirishni maqsad qiladi.
3. **Boshqaruv tizimlarini kuchaytirish va nazoratni kuchaytirish.** Harbiy xizmatchilarning xatti-harakatlari nazorat qilinishi zarur, shuningdek, yuqori darajali rahbariyatning qarorlarini tahlil qilish va amalda qo'llashda xatoliklarning oldini olish.
4. **Reabilitatsiya va re-integratsiya dasturlari.** Jinoyat sodir etgan harbiy xizmatchilarni reabilitatsiya qilish va ijtimoiy hayotga qaytarish dasturlarini ishlab chiqish, ularning qayta jinoyat qilishiga yo'l qo'yimaslik zarur.

Amaliy Takliflar va Choralar:

Takliflar	Misollar	Amaliy Yondashuvlar
Psixologik tayyorgarlik va stressni boshqarish	AQSh va Kanadadagi harbiy qo'shinlar psixologik tayyorgarlik va stressni boshqarish dasturlarini amalga oshiradilar.	Harbiy xizmatchilarga stressni boshqarish bo'yicha treninglar o'tkazish va psixologik yordam xizmatlarini joriy etish.

Takliflar	Misollar	Amaliy Yondashuvlar
Axloqiy va huquqiy ta'lim berish	Germaniyada harbiy xizmatchilarni axloqiy va huquqiy ta'lim berish dasturlari muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda.	Harbiy xizmatchilarni jinoyat va uning oqibatlari haqida ogoh qilish, axloqiy va huquqiy kurslarni ishlab chiqish.
Boshqaruv tizimlarini mustahkamlash va xatti-harakatlarni nazorat qilish	Rossiya va Xitoyda harbiy xizmatda rahbarlar xatti-harakatlarni nazorat qilish tizimlarini kuchaytirgan.	Harbiy rahbarlar va komandirlarning xatti-harakatlarini nazorat qilish, shikoyatlar va buzilishlarni tezkor hal etish.
Reabilitatsiya va re-integratsiya dasturlari	Yaponiyada jinoyat sodir etgan harbiy xizmatchilarni qayta jamiyatga integratsiya qilish bo'yicha dasturlar mavjud.	Jinoyatchilarni reabilitatsiya qilish va jamiyatga qaytarish dasturlarini amalga oshirish, ularning sog'lom ijtimoiy integratsiyasi.

Nazariy Tahlil:

Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlar ko'pincha stress, psixologik o'zgarishlar, axloqiy muammolar va boshqaruvdagi kamchiliklar bilan bog'liq. Bu holatlar, nazariy nuqtai nazardan, harbiy tizimning strukturaviy va ijtimoiy muammolaridan kelib chiqadi. Shuningdek, psixologik tayyorgarlik va stressni boshqarish kabi amaliy chora-tadbirlar yordamida bu muammolarni hal qilish mumkin.

Harbiy xizmatchilarning jinoyatga yo'l qo'yimasliklari uchun axloqiy va huquqiy ta'limning yuqori darajada tashkil etilishi zarur. Bunda harbiy xizmatchilarga jinoyat va uning oqibatlari haqida tushuncha berish, ularni ijtimoiy xulq-atvorni yaxshilashga undash muhimdir.

Amaliy Tahlil:

Boshqaruv tizimlari va nazoratni kuchaytirish harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarni oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Harbiy rahbarlarning samarali boshqaruvi va xatti-harakatlarni nazorat qilish tizimi orqali, jinoyatchilikka qarshi kurashish mumkin. Misol uchun, Rossiyada harbiy tizimdagi yuqori darajadagi nazorat tizimlari orqali jinoyatlarning oldini olishga muvaffaq bo'lishgan.

Reabilitatsiya va re-integratsiya dasturlari jinoyatni sodir etgan harbiy xizmatchilarni qayta ijtimoiy hayotga qaytarish uchun muhim choralardan biridir. Yaponiyada muvaffaqiyatli amalga oshirilayotgan bu dasturlar boshqa davlatlar uchun ham namunadir.

XULOSA

Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarni oldini olish uchun bir nechta amaliy va nazariy choralar mavjud. Psixologik tayyorgarlik, axloqiy va huquqiy ta'lim, boshqaruv tizimlarini kuchaytirish va reabilitatsiya dasturlari harbiy tizimni yanada samarali qilishga yordam beradi. Jamiyatdagi xavfsizlikni ta'minlashda ushbu choralar muhim ahamiyatga ega. Harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlar, nafaqat huquqiy va axloqiy, balki ijtimoiy va psixologik masalalarga ham ta'sir ko'rsatadi. Ushbu jinoyatlar ko'pincha stress, psixologik bosim, boshqaruvdagi kamchiliklar va axloqiy muammolar tufayli yuzaga keladi. Harbiy xizmatda har bir xizmatchining xatti-harakatlari jamiyat xavfsizligi va milliy himoyaga bevosita ta'sir qiladi, shuning uchun bu masalani hal qilish zarurati ortadi.

Nazariy nuqtai nazardan, harbiy xizmatchilarni psixologik tayyorgarlik, axloqiy ta'lim va huquqiy mas'uliyatni oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Psixologik tayyorgarlik orqali stressni boshqarish va xatti-harakatlarni nazorat qilish harbiy tizimni mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, boshqaruv tizimini kuchaytirish va yuqori darajadagi rahbariyatni samarali qarorlar qabul qilishga yo'naltirish, jinoyatchilikning oldini olishda muhimdir.

Amaliy jihatdan, harbiy xizmatchilarni stressdan xoli va axloqiy jihatdan barqaror shakllantirish uchun psixologik va huquqiy dasturlarni amalga oshirish kerak.

Reabilitatsiya va qayta ijtimoiylashtirish dasturlari jinoyat sodir etgan harbiy xizmatchilarni jamiyatga qaytarishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, harbiy xizmatchilar tomonidan sodir etiladigan jinoyatlarni oldini olishda, psixologik tayyorgarlik, axloqiy va huquqiy ta'lim, boshqaruv tizimi va reabilitatsiya dasturlari muhim rol o'ynaydi. Ushbu choralar jamiyatning xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi va harbiy tizimning barqarorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xudoyberganov, D. M. "Harbiy xizmatda jinoyatlarning oldini olish." Tashkent, 2015.
2. Karimov, S. A. "Psixologiya va harbiy xizmatchilar." Toshkent, 2017.
3. Qodirov, A. T. "Harbiy xizmatchilarda huquqiy madaniyatni shakllantirish." Buxoro, 2018.
4. Shomuradov, N. S. "Harbiy xizmatda etik va axloqiy masalalar." Samarqand, 2016.
5. To'raqulov, M. M. "Jinoyat va xavfsizlik: Harbiy tizimdagi huquqiy muammolar." Toshkent, 2019.